

Aligermaas äventyr och Mannen som kunde tala med hästar;
två aktuella filmer om relationen människa – häst.

Om urhästens själ

Vår längtan till det ursprungliga

Den keltiska stogudinnan Epona, huggen i kalkberget vid Uffington i södra England.

AV ÅSA SJÖSTRÖM

”**K**om Aligermaa... kom så rider vi” – så lyder storebrors uppmaning till henne, när hon väntar på att han skall hämta hem henne från internatskolan. Snart flyger hon fram över stäppen i en vild galopp rakt in i sommarlovet och friheten.

Hästen liksom havet ses ofta som en symbol för känslolivet och det undermedvetna. Detet eller driftslivet (hästen) rids av jaget (ryttaren), som försöker behärska och styra det vilda och otämjda. Om detta inte lyckas skenar kanske känslorna iväg med oss. Därav uttrycket att tygla sina känslor. Eller så rids vi av maran och tappar kontrollen helt, mardrömmen som demonisering av det omedvetna. I England blåser det inte vita gäss, utan ”wild horses”, när havet är i uppror. Den urgamla keltiska stogudinnan Epona, kallas för ”The Great Mare”, samma ord för stoet och havet – Mare.

Filmer om hästar bygger nästan alltid på denna relation mellan häst och ryttare, och filmens konflikt kan rent dramaturgiskt utvecklas ur störningar i den samma. Harmonin kan bara återvinnas genom en läkande och försonande process som återställer integrationen mellan häst och ryttare. Denna finstämda balans är också en utvecklande process för det unga jaget, precis som det blir för den mongoliska skolflickan Aligermaa i den intagande poetiska barndokumentären *Aligermaas äventyr*. Filmen handlar om hur hon tar steget ut från barndomen genom att rida i Nadan – det stora loppet över stäppen som de mongoliska barnen rider varje sommar. Nadan är nästan som en initiationsrit till ungdomen och den vuxna världen. Aligermaa är nio när hon för första gången får rida med. Betecknande nog drömmer hon natten innan loppet att

hon skall ta ett stort språng över en avgrund. I ivern att överbrygga denna klyfta, att bli Någon som räknas så hetsar hon sin häst för mycket, den vita hingst som man säger har ”urhästens själ”. Genom att förlora i det stora loppet, som hon hoppats så mycket på, så lär sig Aligermaa tålmodets dygd, bokstavligen att tygla sig själv – inte hästen – det är hennes egen iver som skenar iväg, eftersom hennes längtan till friheten, till stäppen och de vilda hästarna är så stor.

Hennes tankar förmedlas till oss av en barnsligt förtrolig berättarröst, nästan som om vi blev delaktiga i ett hemligt språk. Filmen handlar på sätt och vis om ett sådant. Ett språk som åtminstone för den oinvigde är hemligt – eller är det kanske bara ett språk som vi glömt?

Det verkar bekant, precis som gestalter i drömmar, och liksom de undflyr det oss i vårt vakna och rationella medvetande.

Aligermaa längtar till stäppen och hästarna och speciellt till en – den vildaste. Snart skall hon lära sig mer om hästarna av Sodnom, mannen som talar hästarnas språk. Mannen som vet allt om hästar och som älskar den vita hingsten, som har urhästens själ. Sodnom är den som tränar några av barnen inför Nadan.

”Att rida är inte bara att sitta på en hästrygg”, säger Sodnom. ”Att rida är att förstå hästarnas språk!”

Själv verkar han ha lärt sig genom ett liv på stäppen, med naturen själv som lärare, det är gammal kunskap, uråldrig och lika självklar som den mjölk som strilar ner i spannen när man mjölkar fären. För Aligermaa och hennes kamrater, den nya generationen som går i skola, tittar på parabol-TV och slits mellan två världar är det kanske inte lika självklart. Ändå tycks det inte råda något tvivel om var de hör hemma.

Barnen i filmen ser ut att hantera kulturkrockarna med samma naturlighet som man kan byta från ett språk till ett annat. Och hästspråket, för vilket det inte behövs några lexikon, är detsamma överallt på jorden.

Det är nämligen inte bara på den Mongoliska stäppen som det pratas hästspråk, även i Hollywood återvänder man i dessa dagar gärna till naturen.

Filmen *Mannen som talade med hästar* tar oss ut på resa som på en sentida Rosse-aiiansk pilgrimsfärd. Medresenärer och aktörer är samtliga på ett eller annat sätt skadade av civilisationen, en stressad karriärkvinna/mamma/hustru tar sin dotter och dotterns häst (som båda skadats svårt i en olycka) tvärs över USA för att söka upp en annorlunda healer – mannen som kan tala med hästar. Mamman har slutat tro på den etablerade läkarkåren och den moderna vetenskapen, som inte tycks kunna göra annat än att rent fysiskt lappa ihop skadorna. Vad hon inte vet är att hon är i lika stort behov av helande som dottern, resan är lika mycket till för henne själv.

Betecknande nog så heter också hästen Pilgrim (från latinets *Peregrinus* – främling och *Peregne* – långt hemifrån, utomlands), någon som vallfärdar till en helig plats. Att platsen är helig förstår vi när dess läkande kraft inte bara botar både flicka och häst, utan även mamman (från den känslökyla som Hollywood rutinmässigt låter drabba alla kvinnor i karriären), och till slut – hela den heliga kärnfamiljen. Allt detta hade inte varit möjligt utan en förbindelseänk mellan familjen och naturens helande krafter.

Precis som i många andra filmer om ungdomar och hästar får Pilgrim bli symbol för en läkande och helande process. Ett skadat eller sörjande barn kan bli hjälpt av sin intuitiva relation till hästen, det som är annorlunda i denna film är att också hästen (naturen

själv) är traumatiserad och måste helas av någon som så att säga har en fot i båda världarna. Denna miljö-hjälte och schamanistiska språkrör genom vilken både sorg och kärlek kan strömma fritt, gestaltas i filmen av Robert Redford och kombinationen Hollywoodhjärte-/cowboy/schaman kan kanske te sig något otrovärdig, men Robert Redford gör så gott han (och Hollywood) kan, när han blickar ut över de storslagna vidderna där det inte syns till några indianer så långt ögat når. Har då cowboyn i Hollywoods tappning slutgiltigt koloniserat inte bara urbefolkningen (indianernas heliga mark utan även deras själar. Vördnaden för naturen som källan till allt liv, respekten för djuren och allt som lever? Hästen som en jämlike?

För det är detta som är det hemliga hästspråket, att se på hästen som en jämlik själ. Precis som Sodnom säger till Aligermaa i *Aligermaas äventyr* – "Att rida är att förstå hästarnas själ..."

Kanske är det inte så konstigt att dessa föreställningar om naturen dyker upp nu i 1900-talets sista skälvande minuter. I en värld som trots alla föresatser och deklarationer om motsatsen, allt snabbare tycks accelerera mot en ekologisk kollaps av gigantiska mått. (Skall vi rädda jorden så är det troligen redan för sent). Alltså produceras antingen apokalyptiska undergångsvisioner eller filmer som *Mannen som talade med hästar* om en ensam hjälte som för det godas kamp, om naturen själv som en gigantisk kraftkälla av uråldrig visdom, som vi skulle kunna nå om vi bara hade ett sätt att kommunicera, en kanal att ställa in på – ungefär som man knappar på en radiokanal. Inte så underligt att mänskligheten letar efter olika sätt att nå "urhästens själ". För Aligermaa och hennes folk, som aldrig har krånglat till saker på samma sätt som vi, står måhända "kanalerna" ännu öppna. Vi andra måste leta oss ner genom bråten av sekterianism, religioner, gurus och allehanda läror som sammanfattas i det banaliserade modeordet NEW AGE. ★

"Att rida är att förstå hästarnas själ", säger Aligermaas lärare Sodnom.